

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ

Анотація. Розглянуто сутність, види та особливості валютних ризиків комерційних банків. Проаналізовано проблеми, пов'язані з виконанням банками валютних операцій, визначено основні методи мінімізації валютних ризиків. Виділено найбільш прийнятні для України методи зменшення валютних ризиків банків.

Аннотация. Рассмотрены сущность, виды и особенности валютных рисков коммерческих банков. Проанализированы проблемы, связанные с выполнением банками валютных операций, определены основные методы минимизации валютных рисков. Выделены наиболее приемлемые для Украины методы уменьшения валютных рисков банков.

Annotation. This article considers the nature, types and features of currency risks of commercial banks. The problems associated with the implementation of foreign exchange transactions by banks are analysed. The basic techniques to minimize currency risks are defined. The most suitable for Ukraine techniques to reduce currency risks of banks are highlighted.

Ключові слова: валютний ризик, валютна операція, іноземна валюта, комерційний банк, курсові різниці.

Найвагомішим у світі фінансовим ринком є валютний, де щодня відбуваються валютні операції комерційних банків. У процесах глобалізації та інтеграції, враховуючи негативний вплив світової фінансової кризи, роль аналізу управління валютними операціями відчутно зростає. Це пов'язано, в першу чергу, з нестабільною внутрішньою економічною ситуацією в Україні, яка супроводжується інфляційними процесами. У сучасних ринкових умовах комерційні банки та їх клієнти постійно потерпають від нестабільності та неможливості протидіяти цілеспрямованим валютним спекуляціям. Отже, вивчення характеру і розмірів валютних ризиків, комплексне їх оцінювання є сьогодні актуальним.

Вивченню структури, характеру і причин виникнення валютних ризиків присвячено багато робіт як вітчизняних, так й іноземних економістів, таких, як: С. Мішина, К. Брутян, Т. Коломієць, О. Бондарева та ін. Але, на жаль, у спеціальній економічній літературі відсутня методика комплексного аналізу валютних операцій.

Метою даного дослідження є аналіз можливостей застосування вітчизняними банками різних методів уникнення валютних ризиків, а також удосконалення методики визначення оптимальних способів їх мінімізації.

Виходячи із поставленої мети дослідження, завданнями є розгляд сутності, особливостей та специфіки операцій банку з іноземною валютою; визначення особливостей проведення аналізу операцій з іноземною валютою комерційного банку.

Об'єктом дослідження є процес аналізу діяльності комерційних банків України.

Предмет дослідження – це особливості аналізу валютних операцій банків та причини виникнення валютних ризиків.

Важливим аспектом будь-якої операції з іноземною валютою є здатність визначити, чи має банк достатні можливості для повного зіставлення обсягу валютних операцій зі ступенем прийнятного ризику і загальним рівнем прибутковості. Головним напрямом аналізу є контроль за дотриманням нормативу ризику загальної відкритої валютної позиції комерційного банку. Діяльність банків на валютних ринках, яка зосереджується на управлінні активами і пасивами в іноземній валюті, пов'язана з валютними ризиками, які виникають у зв'язку з використанням різних валют під час проведення банківських операцій.

В узагальненій системі ризиків, що притаманні банківській діяльності, одне із провідних місць належить валютному ризику. Під валютним ризиком розуміють можливість одержання банком грошових збитків або зменшення вартості його капіталу внаслідок несприятливих змін валютних курсів між моментом придбання і моментом продажу позицій у валюті. З економічної точки зору валютний ризик є наслідком незбалансованості активів і пасивів щодо кожної з валют за термінами і сумами [1].

Слід зауважити, що Національним банком України надається таке визначення ризику: "Ризик – це ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на рівень капіталу або надходжень банку" [2]. Це визначення є найбільш чітким і узагальнюючим, оскільки відображає саму сутність ризиків та враховує вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Для детального аналізу валютних ризиків комерційних банків необхідно зазначити, що до зовнішніх факторів, які впливають на стан комерційного банку, відносять ризики, які не пов'язані з діяльністю

банку та не контролюються банком, а саме ризики надзвичайних ситуацій, ризики непередбачуваних економічних змін, ризики міждержавного співробітництва, адміністративно-законодавчі та інфляційні. Внутрішні ризики, в першу чергу, пов'язані з самою діяльністю банку. До них відносять кредитні ризики, процентні, депозитні, ризики, пов'язані з некомпетентністю, халатністю та технічні ризики [3].

Виходячи зі специфіки окремих видів валютного ризику, його ефективного регулювання в контексті формування рівноваги банку можливе лише за умов використання різноманітних методів щодо уникнення ризиків чи їх усунення та зменшення вірогідності виникнення. Методи уникнення ризиків є найпростішими та найбільш дієвими прийомами управління банківськими ризиками. Їх сутність полягає в ухиленні від ризикової банківської діяльності. На основі аналізу ризик-менеджменту можна виділити такі методи уникнення банківських ризиків [4]:

- відмова від певної банківської діяльності, однак навіть у цьому разі можуть виникати ситуації, коли уникнути ризиків неможливо чи уникнення одного виду ризику може призвести до появи інших;

- виконання банківської діяльності іншим (нетрадиційним) способом. Найчастіше мова йде про заміну старих технологічних схем (карт) продуктів та послуг банку новими. Однак зміна існуючої банківської діяльності потребує суттєвих внутрішніх змін, перерви в роботі, а інколи навіть зумовлює подорожчання банківських операцій чи послуг;

- зміна місця виконання банківської діяльності.

Перераховані методи не завжди використовуються на практиці, адже їх використання супроводжується подорожчанням банківських операцій, недоотриманням прибутку. А це, в свою чергу, буде зменшувати ефективність діяльності комерційного банку. Отже, з'являється необхідність у розробці і використанні методів управління валютним ризиком. Загалом зазначені методи поділяються на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх методів належать: управління відкритою валютною позицією або лімітування та диверсифікованість валютного ризику.

До зовнішніх методів управління валютним ризиком належить хеджування (страхування ризику), суть якого полягає в здійсненні валютообмінної операції до того, як відбудеться несприятлива зміна курсу, або щоб компенсувати збитки від подібної зміни за рахунок рівнозначних угод із валютою, курс якої змінюється у протилежному напрямі. Інструментами хеджування є валютні опціони, ф'ючерсні угоди, "валютний кошик" та арбітраж термінових нових позицій.

Слід зазначити, що значно підвищити рівень безпечності проведення операцій з іноземною валютою може ефективно збудована система ризик-менеджменту банку, яка повинна базуватися на детальному аналізі, оцінці можливих наслідків та виборі оптимальних методів управління валютним ризиком.

Стратегія управління валютним ризиком полягає у використанні інтегрованого підходу, тобто банк може обирати між повним непокритим валютним ризиком, повним хеджуванням валютних ризиків і вибірково хеджуванням валютних ризиків одночасно з метою повної та найбільш достовірної оцінки банківських ризиків.

Політика непокриття валютних ризиків, тобто допущення відкритої валютної позиції, може застосовуватися у стабільних валютних умовах. Ця політика вимагає прогнозування майбутніх змін валютних курсів із достатнім ступенем імовірності.

Автоматичне покриття ризику, тобто політика 100 % хеджування, означає те, що будь-який валютний ризик має бути хеджований тоді, як тільки він стає відомим банку.

Вибіркове покриття валютного ризику означає допущення відкритої валютної позиції в межах певного рівня зміни курсу.

Слід зауважити, що, здійснюючи вибір стратегії управління валютним ризиком, банк може утримувати валютну позицію закритою (стратегія валютного метчингу) або відкритою (стратегія максимізації прибутку) [5].

Таким чином, в Україні валютні операції комерційних банків в умовах нестабільної фінансової ситуації мають тенденцію до зменшення, основною причиною цього стала курсова нестабільність. З метою зменшення курсових втрат доцільно проводити політику з управління валютними ризиками. У світі існує багато методів мінімізації валютних ризиків, але більш прийнятними для України є хеджування валютного ризику за допомогою "валютного кошика" та валютного арбітражу – валютні опціони та ф'ючерси не підходять, бо вітчизняні банки практично не використовують деривативи у своїй діяльності з причини недостатнього розвитку ринку цінних паперів в Україні.

Науковим результатом даного дослідження є систематизація та оцінка можливості застосування вітчизняними банками методів мінімізації валютних ризиків. Перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямі полягають у розробці механізму нейтралізації банківських валютних ризиків.

Наук. керієн. Денисюк О. В.

Література: 1. Бондарева О. Г. Закономірності виникнення та механізм регулювання банківських ризиків [Електронний ресурс] / О. Г. Бондарева. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/. 2. Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків", затверджена Постановою Правління НБУ від 15.03.2004 р. № 104 із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua. 3. Брутян К. С. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банку [Електронний ресурс] / К. С. Брутян, Т. О. Салип. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/. 4. Мішина С. В. Аналіз у галузях виробництва і послуг : навч. посібн. / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 240 с. 5. Коломієць Т. Причини та методи подолання нестабільності курсової політики у банківській сфері / Т. Коломієць, Н. Чемна, М. Подолець // Облік, фінанси, кредит. – 2010. – 179 с.